چاوپێکەوتن

پیربالّ مەحموود:

من یەکەمین شاعیری نوێخوازم لە هەولێردا

ئامادەکردنی: گوڵستان

لەنێوان شێتی و بلیمەتیدا تەنیا تاڵەموویەک هەیە

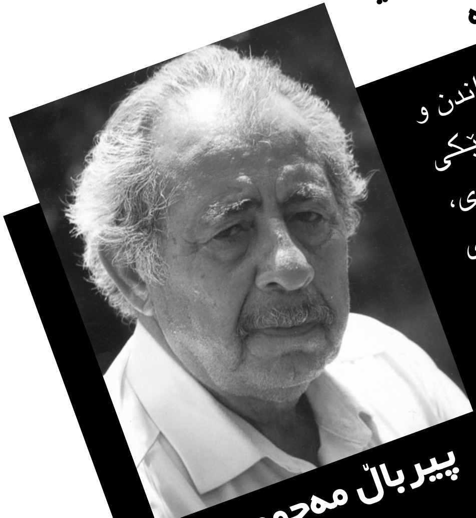

پیربالّ مەحموود

پیربالّ مەحموود پێویستی بە ناساندن و ناسین نییە. ڕۆحێکی بێگەرد و ناوێکی پەیامدارە لە ناوەندی ڕۆشنبیری کوردی، بەتایبەتیش لە هەولێردا. کاریگەرییەکی زۆری هەبووە و هەیە. بە کوردی، عەرەبی، تورکمانی. کار و بەرهەمی خستووەتە ڕوو. لە ئاداری ٢٠٠١ ئەم دیمانە کورتەم لەگەڵ ئەنجامداوە. بەهیوام بڵاوکردنەوەی سوودی خۆی بگەیەنێت.

لە دایکەوە قەڵاتیم و لە بنەماڵەی ئاڵتی بەرماغم، بەڵام لە باوکەوە لە بنەماڵەی بابانم

*** له هەولێردا بە شاعیری نەوەی پەنجایەکان دەناسرێیت، حەز دەکەین باسی بارودۆخی ئەدەبی ئەو سەردەمەمان بۆ بکەیت؟**

– بەڵێ زۆر ڕاستە من بە شاعیری پەنجایەکان ناسراوم و دەناسرێم. لەم قۆناغەدا جموجووڵی شیعریم دەستی پێکرد.

*** شاعیرانی ئەو سەردەمەی هەولێر کێ بوون؟**

– "بورهان جاهید" لەو سەردەمەدا کاریگەری ئێجگار زۆری هەبوو، وەک دیاردەیەکی گرینگ دەهاتە پێش چاو. بە کوردی، عەرەبی، فارسی، تورکمانی شیعری دەنووسی، بەڵام زۆر مخابن زۆربەی شیعرەکانی لەناوچوون، هەروەها "کانی، ناسیح حەیدەری، ئیبراهیم هۆشیار، عەلی فەتاح دزەیی. ئەمانە شاعیری دیاربوون. پاشان "مەدحەت بێخەو"یش ناسراو باش بەردەوام بوو، لە بەردەوامییەکەشیدا گەشەی کردووە.

*** بارودۆخی ڕۆژنامە و گۆڤار و کتێب لە هەولێردا چۆن بوو؟**

– لەو قۆناغەدا ڕۆشنبیری لە هەولێردا کزبوو، خوێندەوار زۆر کەمبوون، بەڵام بە هاتنی "گیوی موکریانی" و دەرکردنی گۆڤاری "هەتاو" و دامەزراندنی "چاپخانەی کوردستان". تین و بزاوێک کەوتە ناو ڕۆشنبیری کوردییەوە و خۆرێک لە هەولێر هەڵات.

*** ئەو کتێبانەی کە لەو ماوەیەدا چاپ دەکران و لە ناو خوێندەواران ڕەوەجیان هەبوو؟**

– کۆمەڵێک دیوانی شاعیرانی کلاسیکی کوردی هەبوون. وەک: حەریق، حاجی قادری کۆیی، وەفایی، نالی... تاد.

*** دەڵێن بەرلەوەی بە کوردی شیعر بنووسیت. بە تورکمانی و عەرەبی نووسیوتە؟**

– بەڵێ وایە، من سەرەتا زمانی زگماکی خۆم کوردی باش نەدەزانی. چەندین شیعرم بە تورکمانی نووسیوە. ئاشکرایە من لە دایکەوە قەڵاتیم و لە بنەماڵەی ئاڵتی بەرماغم، بەڵام لە باوکەوە لە بنەماڵەی بابانم.

*** ناوی یەکەمین کۆمەڵە شیعرت و ساڵی چاپکردنی؟**

– یەکەمین کۆمەڵە شیعرم "بەهەشتی دڵداری" بوو، لە ساڵی ١٩٥٨ چاپکرا، دواتریش نامیلکەیەکم بە ناوی "لافاو" بە چاپ گەیاند، کە دەربارەی لافاوەکەی شاری سلێمانی نووسیبووم. لەو سەردەمیشدا زۆر دەنگی دایەوە.

*** دەڵێن زۆر ئاشنای "گۆران" بووی و لەژێر کاریگەری شیعرەکانی دایت؟**

– بەڵێ بەرلەوەی "گۆران" وەک شاعیر بناسم لە فەرمانگەی ئەشغالی هەولێر بەیەکەوە کارمەند بووین. دواتر لە ڕێگای کارەوە زانیم ئەوە "عەبدوڵڵا گۆران"ی شاعیرە. بێگومان

زۆر کــاری تێکردووم و لەوەوە فــێــری کــوردییـــەکی پەتی و ڕەوان بووم. لە هونەری شیعرنووسینیش ڕێنمای زۆری کردووم و سوودم لێی بینیوە.

*** بە شاعیرێکی لیریکی ناسراویت، پێناسەت بۆ ئەم هونەرە چییە؟**

شیعری لیریکی دەبێت تاسە و سۆزێکی ناسک و زۆر گەرمی تێدابێت. بە گوڕ و گەشبین بێت. ڕەزم و سەودا و نەوای خۆش بێت. بڕگەکانی درێژ نەبن. لە ناوەڕۆک و ڕووخساردا یەکسانییەک هەبێت.

*** تا چەند بە شیعری عەرەبی کاریگەر بوویت، بەتایبەتی شاعیرانی مەهجەر؟**

– لە سەرەتای لاویمەوە زۆر بە شاعیرانی مەهجەر کاریگەر بووم، لەوانەش: "ئیلیا ئەبومازی، جبران خەلیل جبران، میخال نیعمە، ئەمین مەعلووف". ئەمانە هەموویان شاعیری لیریکی و ویژدانی بوون.

*** کامە گۆرانیبێژ شیعرەکانی کردوویت بە گۆرانی؟**

– زۆر لە شیعرەکانم بوونەتە گۆرانی. "عەلی مەردان" شیعری "لەبەرچی ئەی گوڵی ڕەعنا، دەروونت پڕ لە گریانە"، هەروەها گۆرانیبێژانی وەک: "فوئاد ئەحمەد، ڕەسووڵ گەردی، محەمەد قەدری، عوسمان سابوونچی". چەند گۆرانیبێژێکی تورکمان و عەرەبیش شیعری منیان کردووە بە گۆرانی. کە گوێم لە گۆرانییەکان دەبێت زۆر دڵخۆش دەبم و کەشێکی ئەفسووناویم بۆ دروست دەبێت.

*** دەڵێن بە نوێخوازی سەردەمی خۆت ناسراویت، تا چەند ئەم بۆچوونە ڕوون دەکەیتەوە؟**

– لە ڕاستیدا من یەکەمین شاعیرم لە هەولێردا هەوڵمداوە سوود لە ئەزموونی شاعیرانی نوێخوازی عەرەب وەربگرم و کاری پێ بکەم. لە هەولێردا پێشە من کەس بوێری ئەوەی نەکردووە کۆت و پێوەندی شیعری کلاسیکی بشکێنێت، بەڵام بەداخەوە کەس باس لەم دەستپێشخەرییەی من ناکات. تەنانەت دیوانی یەکەمم کە لە سەر ئەرکی "عەلائەدین سەجادی" چاپکرا، قبووڵم نەکرد کەس پێشەکیم بۆ بنووسێت. "کاکەی فەللاح"یش، کە کتێبی "کاروانی شیعری نوێی کوردی" چاپکرد. چەندین جار پەیوەندی پێوەکردم، کە لێکۆڵینەوە دەربارەی شیعرەکانم بنووسێت. داوای زانیاری و ژیاننامەی لێ کردم نەمدایە. بێدەنگیم پێ لە هەموو شتێک جوانتربوو. شیعر لە بێدەنگیدا لە هەموو گەوهەرێک درەوشاوەترە.

*** کەواتە لە ڕەخنە دەترسێیت؟**

– نەخێر وانییە. وەکو ئاماژەم پێدا جاران لە هەولێر خوێندەوار و ڕۆشنبیر کەمبوون، ئیدی دەبێت بارودۆخی ڕەخنە و لێکۆڵینەوە چۆنبێت. خەڵکی لای ئێمە ڕەخنە بە شیکردنەوە نازانێت، بە تیر و توانجی تێ دەگات لە کرۆکدا وانییە. ئەمەش ئاست نزمی ڕۆشنبیری کۆمەڵگایە.

*** گوتت شیعری لیریکی دەبێت گەشبینبێت، کەچی خۆت لە شیعرەکانتدا ڕەشبین و تراژیدیت. بەتایبەتی ئەو شیعرانەی بۆ دەسگیرانە کۆچکردووەکەت نووسیون؟**

– ئەمەیان حاڵەتێکی زۆر جیاواز و تایبەتە، هەڵبەتە ئەم کۆچە کتوپڕەش حاڵەتی خۆی زاڵکرد و ڕەنگی دایەوە، هەولێریش هەموو باس لەم ڕووداوە جەرگبڕە دەکەن و پێی کاریگەرن.

*** ئەوسا خەڵکی هەولێر چۆن تەماشای ئەدیب و شاعیرانیان دەکرد؟**

– بە چاوێکی سووک تەماشای شیعر و شاعیرانیان دەکرد.

*** بۆچوونتان بەرانبەر ئەم گوتەزایە چییە کە دەڵێت: لەنێوان "بلیمەتی" و "شێتیدا" تاڵەموویەک هەیە؟**

– بەڵێ لەنێوان شێتی و بلیمەتیدا تەنیا تاڵەموویەک هەیە، زۆربەی شاعیران و هونەرمەندانی وەک: "بیکاسۆ، نیرۆدا، کافکا، پووشکین، گۆران". مرۆڤی نائاسایی بوونە و بە شێت لە قەڵەم دراون. دۆزینەوە ئەم تاڵەمووە گرینکە. داهێنان تاڵەمووەکەیە هەوڵدەین بیدۆزینەوە، بیری گوتەزایەکە دەردەکەوێت و ئاگایی کۆمەڵگا دەگۆڕێت.

*** بە کام شاعیرانی جیهانی کاریگەر بوویت؟**

– لامارتن، شیللی، بۆدلێر، پووشکین.

*** ئەی شاعیرە کلاسیکییە کوردەکان؟**

– وەفایی، ئەدەب، نالی، سالم، کوردی، مەحوی.

*** ئەدی شاعیرانی هاوچەرخ، کامەیان پەسند دەکەیت؟**

– عەبدوڵلا پەشێو، سەعدوڵلا پەرۆش، هاشم سەڕاج، عەباس عەبدوڵلا یووسف، کەریم دەشتی، سەباح ڕەنجدەر... تاد. ئەمانە شاعیری پاک و نوێخوازی ئەمڕۆی شیعری کوردین.

*** زۆر سوپاس ماندوومان کردیت؟**

– من سوپاسی ئێوە دەکەم ئەگەر بۆچوونەکانم بێ هەڵە بگوازنەوە.